

Grundlagsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagstiftningen om social- och hälsovården och räddningsväsendet samt av vissa andra lagar med anledning av lagstiftningen om inrättande av välfärdsområden och om en reform av ordnandet av social- och hälsovården och räddningsväsendet

Till social- och hälsovårdsutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagstiftningen om social- och hälsovården och räddningsväsendet samt av vissa andra lagar med anledning av lagstiftningen om inrättande av välfärdsområden och om en reform av ordnandet av social- och hälsovården och räddningsväsendet (RP 56/2021 rd): Ärendet har remitterats till grundlagsutskottet för utlåtande. "I propositionen föreslås det att man till vissa lagar eller till enskilda paragrafer i dessa som hör till rikets lagstiftningsbehörighet fogar bestämmelser om tillämpningen av dessa på Åland (t.ex. "Vad som i denna lag föreskrivs om välfärdsområden ska när det gäller landskapet Åland tillämpas på kommunerna i landskapet Åland."). Syftet med bestämmelserna är enligt propositionen att bevara nuläget. Social- och hälsovårdsutskottet har begärt att grundlagsutskottet gör en bedömning av regleringens förhållande till grundlagen och Ålands självstyrelse." Utlåtandet ska lämnas till social- och hälsovårdsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringsråd Auli Valli-Lintu, social- och hälsovårdsministeriet
- lagstiftningsråd Janina Groop-Bondestam, justitieministeriet
- vicelantråd Harry Jansson, Ålands landskapsregering
- förvaltningschef John Eriksson, Ålands landskapsregering
- avdelningschef Bengt Michelsson, Ålands landskapsregering
- senior rättssakkunnig Niclas Slotte, Ålands landskapsregering
- professor Olli Mäenpää
- juris licentiat Sten Palmgren
- professor Janne Salminen.

Utlåtande GrUU 18/2022 rd

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår ändringar i 109 olika lagar på grund av reformen av social- och hälsovården och räddningsväsendet.

Lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2023.

I propositionens motivering till lagstiftningsordning granskas lagförslagen med avseende på Ålands självstyrelse. Enligt regeringens uppfattning kan lagförslagen behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

De grundläggande lösningarna

(1) Regeringen föreslår att sammanlagt 109 lagar ändras. Ändringarna hänför sig till inrättandet av välfärdsområden och överföringen av social- och hälsovårdens och räddningsväsendets uppgifter till välfärdsområdena.

(2) De ändringar som föreslås i propositionen är i många avseenden mycket tekniska. Men en del av lagförslagen är förknippade med frågor som gäller fördelningen av lagstiftnings- och förvaltningsbehörigheten mellan riket och landskapet Åland.

(3) Utifrån 120 § i grundlagen har landskapet Åland självstyrelse enligt vad som särskilt bestäms i självstyrelselagen för Åland. Angående lagstiftningsordningen för självstyrelselagen för Åland gäller enligt 75 § i grundlagen det som särskilt bestäms i självstyrelselagen. I 69 § i självstyrelselagen står det att självstyrelselagen inte kan ändras eller upphävas annat än genom överensstämmande beslut av riksdagen och lagtinget och att avvikelse från den heller inte kan göras på något annat sätt. I riksdagen ska besluten fattas i den ordning som gäller vid ändring eller upphävande av en grundlag och i lagtinget med en majoritet om minst två tredjedelar av de avgivna rösterna.

(4) Enligt 74 § i grundlagen ska grundlagsutskottet ge utlåtanden om grundlagsenligheten i fråga om lagförslag och andra ärenden som föreläggs utskottet samt om deras förhållande till internationella fördrag om mänskliga rättigheter. Grundlagsutskottet har av hävd bedömt lagförslagets förhållande också till självstyrelselagen för Åland och lämnat utlåtanden om huruvida lagförslagen ska behandlas i vanlig lagstiftningsordning eller i den ordning som föreskrivs i 69 § (och 59 §) i självstyrelselagen. Självstyrelselagen för Åland är jämförbar med grundlagen också med avseende på den uppgift som grundlagsutskottet har med stöd av 74 § i grundlagen (GrUU 26/2017 rd, GrUU 44/2016 rd). Endast lagförslag som står i samklang med både grundlagen och självstyrelselagen kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning (GrUU 26/2017 rd).

(5) Enligt 18 § 12 och 13 punkten i självstyrelselagen för Åland har landskapet Åland lagstiftningsbehörighet i ärenden som gäller brand- och räddningsväsendet. Enligt 18 § 12 och 13 punkten i självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om socialvård och med vis-

Utlåtande GrUU 18/2022 rd

sa undantag i fråga om hälso- och sjukvård. De föreslagna bestämmelserna gäller således i huvudsak inte Åland.

(6) Enligt 27 § i självstyrelselagen har riket dock lagstiftningsbehörighet i fråga om bland annat familjeförhållanden, barns rättsliga ställning, adoption, administrativa ingrepp i den personliga friheten, smittsamma sjukdomar hos människor, kastrering och sterilisering, avbrytande av havandeskap, konstbefruktnings och rättsmedicinska undersökningar. I 29 § föreskrivs dessutom om de rättsområden inom vilka lagstiftningsbehörigheten med samtycke av lagtinget kan överföras till landskapet genom en lag som stiftas i vanlig lagstiftningsordning. En del av lagförslagen i den aktuella propositionen gäller frågor som hör till rikets lagstiftningsbehörighet.

(7) Behörighetsfördelningen mellan landskapsmyndigheterna och riksmyndigheterna i förvaltningsärenden (förvaltningsbehörigheten) motsvarar fördelningen av lagstiftningsbehörigheten, med de undantag och tillägg som räknas upp i 23 och 30 §.

(8) Bestämmelserna om hur de lagförslag som hör till rikets lagstiftningsbehörighet ska tillämpas i landskapet Åland syftar enligt propositionen till att bibehålla nuläget. Till följd av regleringen kommer kommunerna i landskapet Åland att ha hand om sådana uppgifter som efter ingången av 2023 inte längre hör till kommunerna på andra håll i Finland utan till välfärdsområdena. Enligt grundlagsutskottets uppfattning följer den föreslagna regleringen Ålandsdelegationens ståndpunkt i ärendet. Enligt delegationen ställer självstyrelselagen inga hinder för att sådana uppgifter som hör till rikets behörighet och som enligt rikslagstiftningen hör till kommunerna i landskapet Åland kvarstår hos kommunerna, även om de på annat håll i Finland överförs till myndigheter som inte finns på Åland. Det finns inte heller något hinder för regleringen med avseende på grundlagens bestämmelser om kommunal självstyrelse och jämlikhet mellan kommuninvånarna (se t.ex. GrUU 17/2021 rd, styckena 107—116).

(9) Med tanke på Ålands självstyrelse vore det dock lämpligare att i stället för att införa den föreslagna lagstiftningen skriva in de behövliga ändringarna i självstyrelselagen, påpekar grundlagsutskottet. Utskottet anser att det är viktigt att införa de här ändringarna. I samband med den här typen av ändringar bör man dessutom se till att regleringen är heltäckande så att myndigheternas befogenheter är tydliga och att det inte uppstår luckor i regleringen.

Kommentarer till några enskilda lagförslag

(10) Syftet med propositionen är att ta in särskilda bestämmelser om Åland i lagar som hör till rikets lagstiftningsbehörighet. Särskilda bestämmelser föreslås också i åtminstone tre av de lagar som hör till landskapet Ålands lagstiftningsbehörighet. Regleringen harmonierar således inte till dessa delar med självstyrelselagens bestämmelser om fördelningen av lagstiftningsbehörigheten. Omnämningarna av tillämpningen av bestämmelserna på Åland i 1 § i lagförslag 5, 1 § i lagförslag 11 och 1 § i lagförslag 18 bör strykas. Utan dessa ändringar kan lagförslaget enligt grundlagsutskottet inte behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

(11) Vid den fortsatta behandlingen av propositionen är det enligt grundlagsutskottets uppfattning fortfarande nödvändigt att noggrant bedöma lagförslagen med tanke på fördelningen av lagstiftningsbehörigheten och eventuella behov av ändringar i sak.

Utlåtande GrUU 18/2022 rd

(12) Grundlagsutskottet vill dessutom fästa social- och hälsovårdsutskottets uppmärksamhet vid formuleringen av hänvisningsbestämmelserna. I samband med social- och hälsovårdsreformen föreslog utskottet en exempelformulering för hänvisningsbestämmelser (GrUU 17/2021 rd, stycke 196).

Lagberedningen

(13) Utifrån erhållen utredning fäster utskottet statsrådets allvarliga uppmärksamhet vid att lagstiftningen om Åland ska beredas på behörigt sätt. Utskottet betonar vikten av att bestämmelserna om Åland bereds tillsammans med landskapet, att tolkningsfrågor i mån av möjlighet avgörs redan under lagberedningen och att det förs en diskussion i rätt tid mellan riket och landskapet om de administrativa och ekonomiska konsekvenserna av ändringarna. Utskottet anser dessutom att det inte är ändamålsenligt att lagtekniska frågor som gäller Åland tas upp först när lagförslagen behandlas i riksdagen.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Grundlagsutskottet anför

att lagförslagen kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning, men lagförslag 5 bara om utskottets konstitutionella anmärkning om 1 § beaktas på behörigt sätt, lagförslag 11 bara om utskottets konstitutionella anmärkning om 1 § beaktas på behörigt sätt och lagförslag 18 bara om utskottets konstitutionella anmärkning om 1 § beaktas på behörigt sätt.

Helsingfors 31.3.2022

I den avgörande behandlingen deltog

tillfällig ordförande Tuula Väättäinen sd
medlem Outi Alanko-Kahiluoto gröna
medlem Bella Forsgrén gröna
medlem Jukka Gustafsson sd
medlem Olli Immonen saf
medlem Hilikka Kemppi cent
medlem Mikko Kinnunen cent
medlem Anna Kontula vänst
medlem Mats Löfström sv
medlem Jukka Mäkynen saf
medlem Sakari Puisto saf
medlem Wille Rydman saml.

Sekreterare var

utskottsrad Liisa Vanhala.